

BEZIENSWAARDIGHEDEN TUSSEN LINSCHOTEN EN MONTFOORT

door J.W.C. van Schaik

De in dit artikel beschreven route, welke ongeveer 4 km lang is, werd door de heer van Schaik vervaardigd ten behoeve van een excursie van de werkgroep Stad en Landschap van de vereniging. Aangezien deze route zoveel bezienswaardigheden heeft, leek het ons goed haar, met een aantal afbeeldingen, in Heemtijsdinghen op te nemen. Het kan een mooie vakantie-wandeling zijn!

(red.)

Als beginpunt nemen we de oude herberg „Het Wapen van Linschoten en Snelrewaard” (Dorpsstraat 32-34), een gebouw dat ook vóór de restauratie karakteristiek was, n.l. wit gepleisterd, met empire vensterindeling en hekken om paarden aan vast te zetten.

Linksaf de Nieuwe Zandweg volgen.

Het grootste deel van deze oude weg heet thans M.A. Reinaldaweg. Vroeger werd het gedeelte Linschoten — De Schans ook wel de Achterkerksche Buurt genoemd.

De weg volgt de voormalige Linschotenstroom, „... den machtigen stroom, die in het verre verleden zijn weg nam door Hollands onafzienbare moerassen.

Sterven moest die rivier, toen de arbeid der natuur aan de wateren een andere richting gaf, maar een onvergankelijk monument heeft zij zich tot haar gedachtenis nagelaten” (Vink, De Lekstreek, 1926, p. 173).

Inmiddels is het monument (de kleirug) allesbehalve onvergankelijk gebleken: veel landerijen zijn door afgravingen aanzienlijk verlaagd.

De landerijen ten westen van de weg behoorden tot het waterschap Snelrewaard, Zuid Linschoten, Schagen en Den Engh. De landerijen ten oosten behoorden bij het waterschap Rapijnen en IJsselveld. Een aantal van de hierna te noemen panden werd beschreven in „Monumenten te Linschoten” (1975).

Aan de linkerzijde van de weg staat een fraai 19e-eeuws hek dat toegang geeft tot de N.H. Begraafplaats. Het is versierd met o.a. zandloper en zeis; de zinnebeelden van de tijd en de dood. De aula op de begraafplaats werd ca. 1873 ontworpen door Gerrit de Goederen.

De kleine voormalige tolgaarderswoning (no. 14) staat eveneens aan de linkerzijde. Rechts van het huisje is de Berghoef-Bank die is geplaatst ter herinnering aan Steven Berghoef (1868-1963) die een bekend ingezetene van Linschoten was en gedurende ca. 70 jaren verbonden is geweest aan de gemeente-secretarie van Linschoten en Snelrewaard.

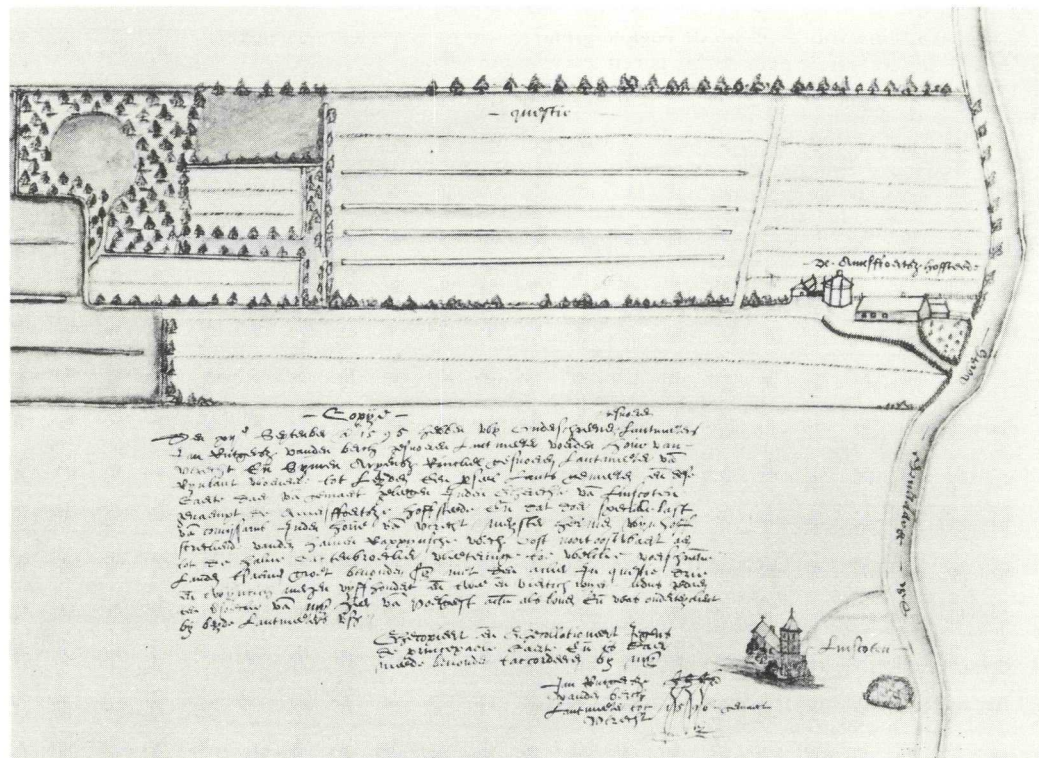

Foto Hofstede Veldzicht, ca. 1950 (coll. fam. Vroege, Linschoten)

Rechts ligt de hofstede „Veldzicht” (no. 20), die oorspronkelijk een herenhuis was uit het midden van de 19e eeuw. Later werd het huis van een achterhuis voorzien zodat het een boerderij van het dwarshuis-type werd.

De voorgevel bevat vier 6-ruits vensters met luiken. In de zijgevel rechts is een statige ingangspartij met in het bovenlicht een levensboom.

Deze markante hofstede, die niet op de monumentenlijst staat, wordt gesierd door twee Taxusbomen.

Kaart Amersfoortsche Hofstede, 1596 (RAU)

Links (no. 28) staat de Amersfoortsche Hofstede die de naam vermoedelijk ontleent aan de familie Van Amersfoort. In de 19e eeuw behoorde de boerderij o.a. aan de families Verboom, Oostveen en Van Kippersluis. Het gebouw dateert uit de 17e eeuw, doch is later ingrijpend verbouwd. Van de bijbehorende landerijen was perceel no. 1 belast met een „uitgang” van f 1,85 per jaar ten behoeve van de St. Janskerk te Linschoten. In 1927 werd deze heffing afgekocht.

Vóór de Amersfoortsche Hofstede staan twee notebomen die 200 à 300 jaren oud zijn en een stamomvang hebben van ongeveer 3,50 m.

Rechts (no. 22) staat de aardige boerderij „Engherweide”, die wellicht uit de 18e eeuw dateert. Links is een uitbouw voor de voormalige tredmolen.

Het bijzondere van deze boerderij is de grote tuin met zomerhuis.

Vóór 1958 was dit park veel groter: een gedeelte werd opgeofferd aan de M.A. Reinaldaweg. De tuin is aangelegd in de z.g. Engelse landschapstijl met enkele oude tuinornamenten zoals een zonnewijzer op hardstenen sokkel en houten ooievaars.

Links (no. 61) staat de boerderij „Rapijnenburg”, waarvan de voorgevel kortgeleden is vervangen. Het gebouw dateert vermoedelijk uit de 17e eeuw en is later gepleisterd.

Rechts (no. 39) staat een fraaie en gave boerderij die uit de 19e eeuw dateert, met 6-ruits vensters met luiken en geprofileerde windveren.

Het pand no. 65 is een statig renteniershuis van omstreeks de eeuwwisseling met een dubbele voordeur en blinden („storres”). Bij het huis staan enkele oude kastanjbomen (*Aesculus Hippocastanum*).

Aan de linkerzijde van de weg staat de boerderij (no. 67) waarbij het genoemde renteniershuis behoorde. De boerderij werd gebouwd in 1864 door D. Verweij Czn. zoals de terracotta gevelsteen aangeeft.

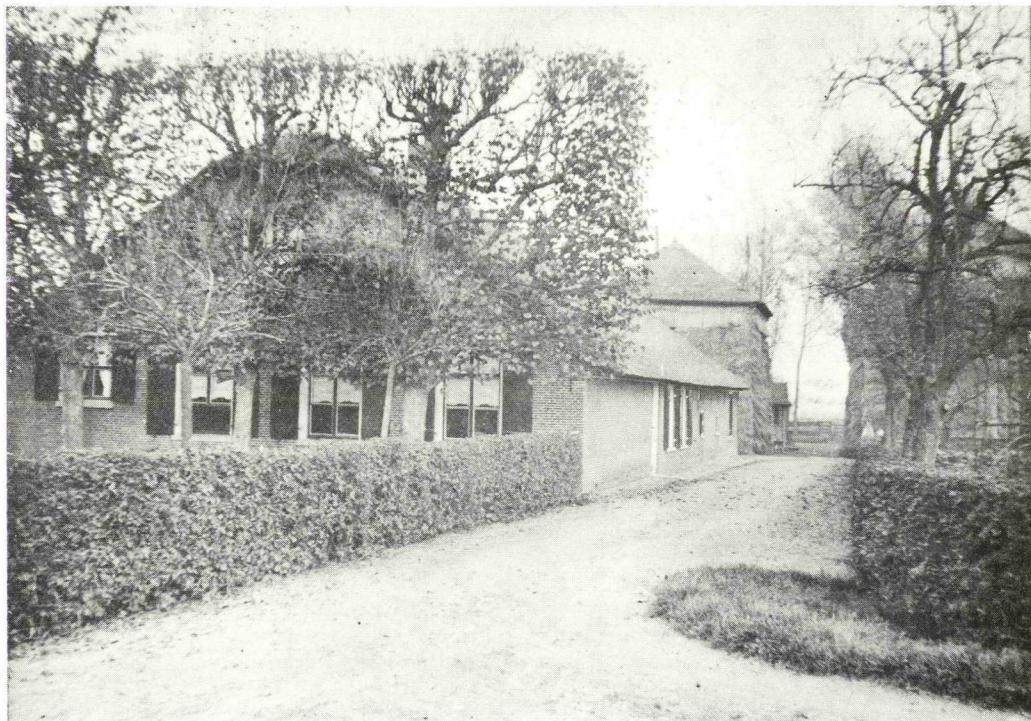
Vroeger bevatte de voorgevel op de begane grond vier 6-ruitsvensters met luiken.

In het bovenlicht van de deur rechts is een levensboom te zien.

Rechts staat op grote afstand van de weg een 18e-eeuwse boerderij (no. 42) die een gave vensterindeling uit de 18e eeuw heeft. Deze boerderij staat niet op de monumentenlijst.

We naderen nu de Schans („Linie van Linschoten”), een fortificatie uit de Franse tijd, die hier aangelegd werd omdat de hooggelegen landerijen niet geïnundeerd konden worden. De grachten doorsneden de kleirug over de gehele breedte.

Thans is het complex geheel verland en bevat een rijke flora. Het is tot beschermd natuurgebied verklaard.

Hofstede „Uilenhof” ca. 1900 (coll. fam. v.d. Berg, Linschoten)

Links staat de boerderij „Uilenhof” (no. 77). Van deze boerderij zijn de zesruitsvensterindeling en de luiken verdwenen. In de tuin liggen een aantal werpkeien die bij graafwerkzaamheden zijn gevonden. Mogelijk zijn ze afkomstig van het naastgelegen voormalige kasteel Heulestein dat in 1353, na een belegering door bisschop Jan van Arkel, werd verwoest.

Links (no. 81) staat de boerderij „Heulestein”, die in de vorm van een hoofdletter T werd gebouwd, met in de voorgevel links van de deur twee hoge vensters voor de opkamer en rechts twee lager geplaatste vensters. Deze vensters hebben nog wel de oude 12-ruitsindeling maar zijn niet meer in de originele kleuren geschilderd.

De zijgevel links dateert uit het midden van de 17e eeuw, terwijl de achtergevel uit 1707 dateert zoals de muurankers aangeven.

In het huis treft men een kluiskeider aan en een deuroplijsting die gedateerd is 165 . . . (onleesbaar). Achter de hofstede ligt rechts het nog aan drie zijden omgrachte terrein waar het kasteel Heulestein heeft gestaan. De vierde gracht werd ca. 1965 gedempt.

De omtrek van het terrein binnen de grachten is ongeveer 50 x 67 m.

Het kasteel werd kort na 1320 gesticht op de driesprong Nieuwe Zandweg/ Plankenland, een weg door de velden die thans verdwenen is. Het Plankenland komt ook in het boek van Herman de Man — „De Eenzame” — ter sprake. Het kasteel werd verwoest in 1353 en de restanten werden gesloopt na 1418. Heulestein bleef tot 1642 in het bezit van het geslacht der heren van Montfoort. In 1775 werd het goed aangekocht door Elisabeth Strick van Linschoten-Buys (1743-1821) voor haar zoon Paul H.A.J. Strick van Linchoten (1769-1819), die later een bekend staatsman en patriot zou worden.

Portret Elisabeth Buys wed. A. Strick v. Linschoten (Iconographisch Bureau 's-Gravenhage)

Portret Paul H.A.J. Strick van Linschoten (Iconographisch Bureau 's-Gravenhage)

Rechts zien we de hooggelegen landerijen van de Linschotenrug (Den Engh) die niet door sloten verkaveld zijn. Een gedeelte van Den Engh werd vroeger de „Eskampen” genoemd.

Rechts (no. 62) staat de boerderij „Landzicht” die in 1912 gebouwd werd nadat de oude boerderij door brand verwoest werd.

Rechts achter no. 66 ligt, op een van de hoogste punten van de Linschotenrug, een kersenboomgaard waar het in juni en juli goed toeven is.

De oude weg links aanhouden. (IJsselveld). Rechts staat het huis „de Sector” (no. 10) dat zo genoemd is omdat het op een sectorvormig perceel werd gebouwd.

Bij de oude driesprong, die vroeger Oyersluis genoemd werd, moet het oude goed „Ter Oye” gelegen hebben. In het begin van de 18e eeuw was het eigendom van Dirk Gerritsz. Moninx, rentmeester van de vier Montfoortse Armenfundaties.

De boerderijen IJsselveld nrs. 21 en 25 zijn verbouwd en recent van nieuwe voorgevels voorzien.

Rechts (nrs. 16-18) staat een gebouwtje met 12-ruits vensters dat oorspronkelijk een boerderijtje uit de 18e eeuw was maar later tot twee „daggelders”-woningen van de hofstede Heulestein werd verbouwd. De Lindeboombrug over de Montfoortse Vaart zal moeten worden vervangen i.v.m. verbreding van de weg.

Over de vaart de 17e-eeuwse monumentale hofstede „De Lindeboom”, die in vroeger dagen tevens een herberg was.

Via de Doeldijk met het 19e-eeuwse landhuis „Buitenlust” (no. 10), waarvan vooral de aardige veranda opvalt, komen we in Montfoort, via Kattenbroek in Linschoten en Woerden en via Mastwijk in Harmelen, de Meern en IJsselstein.

Vrywillige Verkopinge,
 VAN
LANDERYEN,
VOGEL-KOY,
GRIENT-LANDEN, &c.
TOT LINSCHOTEN.

Sr. Wilhelmus van Duyffel, als last en Procuratie hebbende van Juffr. Margreta van Duyffel, is van meeninge by publicque Oeplinge aen de Oeest-biedende ofte Hooogsten Gijnder te Verkoopen, ten overstaen van Schout en Schepenen van Linschoten.

Onder L I N S C H O T E N.

Eerstelijck seeckere ontrent negentien Mergen soo Bouw, Wey, Hoy, als Hout-Land; **Gids-gaders** een Vogel-koy, leggende op Rapynen en Yffelvelt, onder den Geregte van Linschoten, streckende voor uyt den Halve Dyck, &c. tot achter in de Nieuwe vaert toe / wordende gebuyckit by Cornelis van Blocklandt.

Nog ontrent twee Mergen Bouw-land, leggende naest de Nieuwe vaert, op 't Yffelvelt, onder den Geregte van Linschoten, streckende voor uyt den Halve-dyck, tot agter in de Heul-slooth toe / wordende gebuyckit by den heer van Blocklandt.

Op d' Uytterdycken van W I L L I S C H O P.

Nog ontrent een half Mergen seer schoon Uytterdycks Land, leggende op de Uytterdycken van Willischop, streckende voor uyt den Yffele, tot aen den Halven Hogen Yffeldyck toe / wordende gebuyckit by Vranck Franzen.

Nemand inde voorsz Perceelen, of eenige van dien gadinge hebbende / die komen op Donderdag die wesen sal den 28. October 1717. des Panoens ten twee uren / in het Regt-huis tot Linschoten, aenhooren de Conditien en Voorwaerden / en doen in 't kopen sijn profijt.

Die middelerwyle de Conditien van Verkopinge gelieven te sien, of nader onderrechtinge begeeren, kunnen haer adresseren aen *Carel de Cupere*, Schout van Linschoten, wonende aldaer.

Zeg het voort.

TOT UTRECHT, Gedruckt by JACOBUS VAN PADDENBURG, Ordinaris Drucker